

GEWOON ANDERS

• VERENIGING GEMEENSCHAPPELIJK WONEN • AUGUSTUS 2021

Cluster Cohousing Revisited - de Hilversumse Meent

Interview met de Engelse organisatie Ambos

Woningnood en de derde weg

INHOUD

- 02 Cluster Cohousing Revisited - de Hilversumse Meent
- 05 Column: ‚De tip van Flip‘
- 06 Interview met Ambos
- 09 Woningnood
- 10 De Nieuwe Meent
- 11 Podcasts over woongroepen
- 12 Bericht uit de biotoop: ‚Verjaarspartijtje‘
- 13 Gehoord Gezien Gelezen
- 13 Boekpresentatie: ‚Cluster Cohousing Revisited‘

colofon

GEWOON ANDERS
is het blad van de Vereniging
Gemeenschappelijk Wonen

Abonnementen en losse nummers

Zie info achterflap
Voor een proefnummer mail naar
info@gemeenschappelijkwonen.nl

Redactieadres

Oosterweg 2c
1968 KN Heemskerk

Redactie

Anna Dijkhuis
Heleen Toet
Flip Krabbendam

Aan dit nummer werkten mee

Kim Verheugen
Lot Vermeer
Judith Kortland
Peter Bakker

Foto voorpagina

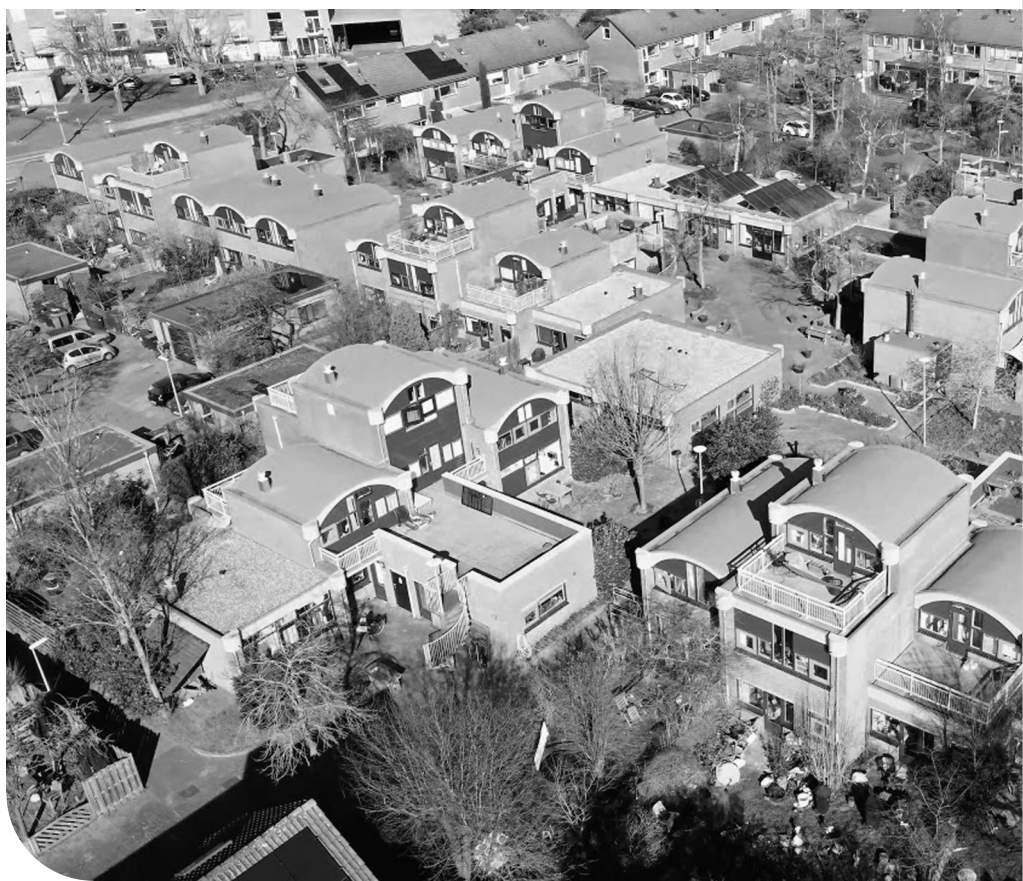
Boekpresentatie: ‚Cluster Cohousing Revisited‘ - Dorit Fromm met de
VPRO-Zomergast rijksbouwmeester
Floris Alkemade

Vormgeving

Co Aaij

Druk

Drukkerij Pasklaar te Sittard

Cluster Cohousing Revisited

Een onderzoek naar het wonen in Centraal Wonen project de Hilversumse Meent in Hilversum - door Dorit Fomm en Els de Jong

Collectieve woonvormen staan op het moment erg in de belangstelling. Dit terwijl het idee om voorzieningen in de woonsfeer te delen ooit met wantrouwen werd bekeken.

Het concept van 'Centraal Wonen' ontstond ruim 50 jaar geleden. Toen werden er, zeg de laatste 40 jaar, heel wat (Centraal Wonen) projecten gerealiseerd, waarvan 'de Hilversumse Meent' in 1977 het eerste was. Dorit Fromm en Els de Jong hebben onderzocht hoe dit project werd voorbereid en gerealiseerd, en hoe de ideeën in de loop van de tijd stand hielden dan wel evalueer

den. Zij borduurden hierbij voort op het onderzoek dat Beatrice Kessler heeft gedaan, tijdens de beginfase.

Hoe is het allemaal begonnen?

Met een huisvrouw uit Nijmegen! Lies van der Donk-Dooremaal stuurt in 1969 een brief naar de krant: wie ontwerpt er een woning met een centrale keuken, eetkamer, wasruimte, kinderkamer, studeerkamer, gezamenlijke logeerruimte en er omheen of er boven, voor ieder gezin hun eigen kleine woning?

Haar brief eindigt met een uitnodiging aan de lezers om naar een trainingen

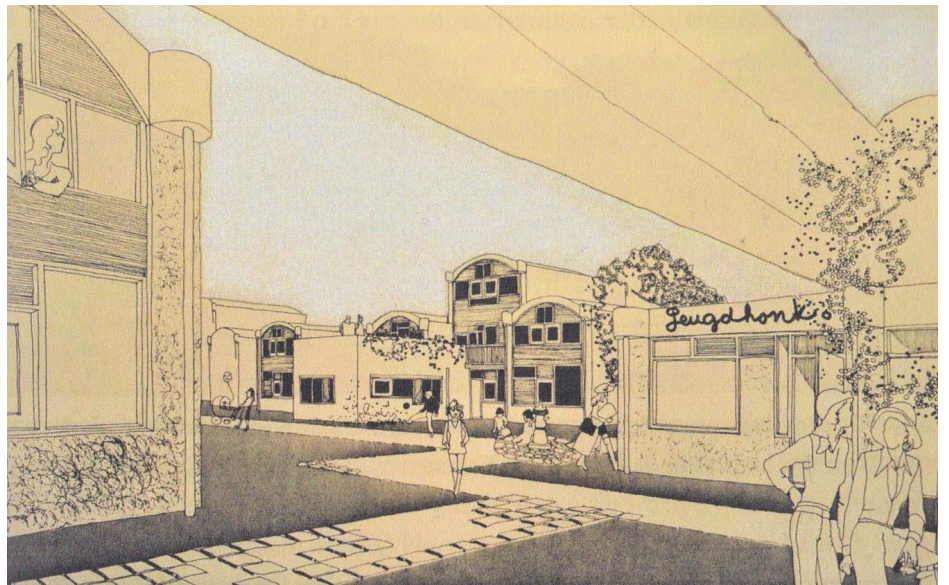

Informatieavond voor CW Hilversum in 1973

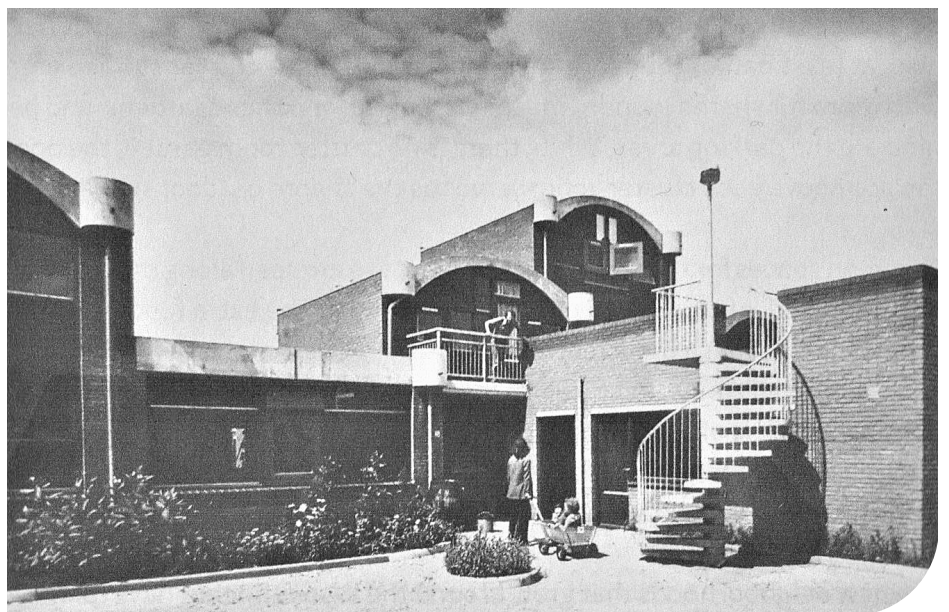
trum te komen om de mogelijkheden te bespreken. Dit leidt tot een enorm aantal reacties. Lies wordt gevraagd om lezingen te geven en interviews, voor kranten, radio en televisie. Ze krijgt veel commentaar, sommige mensen omarmen haar alternatieve visie, andere vinden haar geen goede moeder. Maar Lies zei dan dat zij zich niet gerealiseerd had, dat je als huisvrouw niet alleen je baan moest opgeven, maar dat je ook je tijd moest besteden aan het wassen van de sokken van je man. Ze vroeg zich af waarom alle moeders op zo'n manier aan huis gebonden werden.

Haar ideeën voor samenwerking bij huishoudelijke taken pasten precies in de tijdgeest. Lies van der Donk zei tijdens een interview dat de tijd er rijp voor was. Dat je dat op allerlei gebieden kon zien. Men ging zich van alles afvragen. Je hoefde maar naar een artikel in de Margriet te kijken of je zag de kop: 'Is Het Gezin Niet Meer van deze Tijd?'

De groep van Lies van der Donk groeit snel. Binnen een half jaar tijd zijn er

Een vroege ontwerpschets van de Wandelmeent als ontmoetingsplek en speelplek

Een clusterruimte, foto uit de begintijd

meer dan 100 deelnemers aan de week-ends in volkshogescholen of andere trainingscentra. Gesprekken gaan over 'Samen doen wat samen kan' als uitgangspunt. Lies vindt verschillende soorten huishoudens per cluster belangrijker dan een clustersamenstelling van 'gelijkgezinden', zoals werkende ouders met schoolgaande kinderen. Dit leidt tot het vertrek van de eerstgenoemde groep. De mensen die variatie in huishoudens willen. De groep die blijft is kleiner en staat er nu alleen voor.

Behoeftte aan praktische ondersteuning

De behoefte aan ondersteuning leidt tot het oprichten van een koepelorganisatie met een officiële rechtsvorm. Dat is nodig om giften te krijgen of subsidie van de overheid. Het lukt: De groep mag van CRM een administrateur aanstellen voor de periode van een jaar. Nodig voor het coördineren, de voortgang en het ontwikkelen van een visie van de initiatiefgroep.

Hoe ging het verder?

Deze manier van wonen moest nog uitgevonden worden. Om te beginnen moest de regelgeving worden aangepast. Zo waren er gesprekken met het Ministerie voor Ruimtelijke Ordening en Volkshuishuisvesting, dat toen nog bestond, en met de SEV, Stuurgroep Experimenten in de Volkshuisvesting. Er moest een locatie gevonden worden en een woningbouwvereniging. Men had namelijk voor huur gekozen om het wonen met gedeelde voorzieningen voor iedereen betaalbaar te maken en niet alleen voor kopers.

Het vertalen van een abstract idee over samen doen en het delen van voorzieningen in een concreet woonproject viel niet mee. Het onderzoek laat zien dat men daarom ook naar projecten in Denemarken en Duitsland ging kijken.

Een goede buur is beter dan een verre vriend

Een deel van het boek beschrijft de ontwikkeling van de woongroep. Het gaat over het dagelijkse leven, over besturen, over het samenwonen. Hoe is dat nu, na 40 jaar?

Het begint met een idyllische beschrij-

ving van het (publieke) wandelpad waarnaar de woongroep zich noemt, de Wandelmeent. Met al het groen, dat sinds het begin weinig veranderd is. Je kunt er nog steeds een kopje koffie drinken, in het Luie Gat café, en er sommige avonden een drankje halen. De grote tuin wordt verzorgd door de tuingroep en staat vol planten en bloemen, een kinderspeelplaats, wat legkippen en een plek om te zitten.

Natuurlijk is er ook veel wel veranderd. Het aantal wisselingen van bewoners is groter dan de initiatiefnemers verwacht hebben. Maar er wonen nog steeds vier personen vanaf het begin! En het is ook bijzonder dat de kinderen die in de woongroep zijn opgegroeid weer terugkomen, sommigen als jonge gezinnen.

Spanningen

Bij het samenstellen van de gemeenschap was het de pioniers duidelijk geworden dat er spanningen zouden ontstaan. Bob Fris, een van de initiatiefnemers van de Wandelmeent, legde het vroeger zo uit: 'Natuurlijk zijn er problemen als je in zo'n groep woont. Dit is geen utopia, we zijn hier niet om onenigheden te vermijden. Je hebt conflicten nodig om dingen op te lossen.... Volgens mij is dat een actievere manier van leven'. De schrijvers hebben ook alle bewoners en oud-bewoners bij het onderzoek betrokken. Zij konden via een vragenlijst over allerlei onderwerpen hun mening geven.

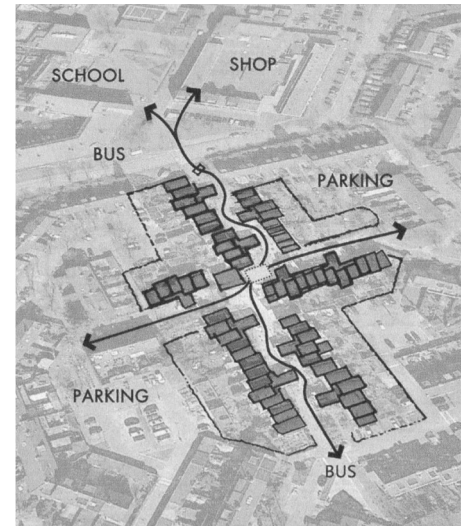
De laatste 20 bladzijden van het boek - de evaluatie - gaat over de leerpunten van het onderzoek. We noemen er een paar.

- **Wees duidelijk over de gemeenschappelijke doelstellingen / uitgangspunten**
Doelstellingen bepalen de ontwikkeling van een groep, zorgen voor overeenstemming en kunnen problemen oplossen. Voor een goede samenwerking is het belangrijk om met elkaar de doelstellingen te bekijken, te bespreken en vast te leggen. Omdat die grote invloed hebben op allerlei aspecten van het samenwonen.
- **Het besturen van een ingewikkelde organisatie en sociale verbanden**
Het is nodig om tijdig een opzet, plan, te maken hoe je toekomstige moeilijke situaties kunt oplossen. Over het evenwicht tussen privacy en het collectief. Bedenk positieve en aantrekkelijke manieren om bewoners bij de leiding te betrekken. Over regels en verplichtingen. De verwachtingen van potentiële en nieuwe bewoners. Criteria voor nieuwe bewoners.
- **Het belang van bewoners participatie en steun van buitenaf**
Bij het ontwerpen van een wooncollectief zijn meer bronnen en onderzoeken nodig. Toekomstige bewoners moeten bij het ontwerp betrokken worden. Bestaande groepen moeten betrokkenheid en sociale cohesie onderhouden.

In groepen moet men meestal sparen voor een nieuw dak. Als ze verstandig zouden zijn zouden ze het zelfde moeten doen met sociale vernieuwing. De glans van de groep heeft na verloop van tijd vernieuwing nodig, als de banden losser worden, mensen vertrekken, er komen nieuwe bewoners.

Al met al is het een gedegen studie. Het boek is mooi vormgegeven, met veel tekeningen van ontwerpen en foto's. Dorit Fromm en Els de Jong hebben met deze uitgave een belangrijk document gemaakt. Over het ontstaan en het wel en wee van de eerste grote Centraal Wonen groep in Nederland, de Wandelmeent!

FK / HT

Hoe het project de Wandelmeent zich met de omgeving verbindt

Kim Verheugen

COLUMN

De tip van Flip

Zoals in zoveel gemeenschappelijk wonen projecten is het ook in de Wonenwijd gewenst dat je je aansluit bij één of meerdere werkgroepen. Ikzelf bestier samen met buuf C. en buuf C. de moestuingroep. We proberen met zo min mogelijk poen een zo groot mogelijke opbrengst te genereren. Die instelling kan ons een keer in de problemen brengen en dan bedoel ik niet het financiële oogpunt.

Vorig jaar hebben we een best wel ambitieus plan bedacht. We hadden het idee dat we met een tuinkas een grotere opbrengst konden genereren om zo meer wonenwijd uit eigen tuin te laten eten. We hebben een powerpoint gemaakt... zeg maar een bedelbrief twee punt nul.

In Ede worden met regelmaat tegoedbonnen van €7,50 door de bus gedaan. Als je die bonnen opspaat en op één hoop gooit kan je er gezamenlijk iets heel leuks mee doen. In het verleden hebben we daarvan al een keer de tuinverlichting aangeschaft en regentonnen gekocht voor de hele tuin.

Er bleek ook een initiatief vanuit de woningbouwvereniging uit te gaan dat als je een grote aanschaf wilt doen voor de buurt, vereniging of gemeenschap je een substantieel bedrag uit de pot zou kunnen krijgen. Als het idee maar leuk genoeg is. Vandaar die powerpoint. Wij moesten en zouden die kas krijgen.

Tot onze stomme verbazing kregen we het gehele bedrag waarom we hadden gevraagd, waardoor we maar één derde zelf hoefden te betalen. Als vereniging die zuinig is met centen, is dit natuurlijk superleuk. Dan heb je gelijk de tip van Flip te pakken: kijk wat er te halen valt bij de gemeente en woningbouw en ga er niet zomaar vanuit dat die pot leeg is.

In november konden we de kas aanschaffen en opbouwen. Nog geen half jaar later staat hij vol met paprika, augurk, maïs, tomaat en veel te veel kleine pompoenplantjes, waarvan we geen idee hebben waar we die straks moeten planten. Ook andijvie en sla doen het buitengewoon goed. Het ziet er naar uit dat we die grootst mogelijke opbrengst ook gaan krijgen en toch wilden onze ogen nog meer...

Voor de kinderen hadden we een leuk project: vul een potje met aarde en plant een zaadje en als het opkomt mag je het bij papa en mama in de tuin zetten. Het plan was leuk bedacht, in praktijk ging het iets minder. De kinderen gingen ijverig aan de slag en al snel hadden we zo'n vierentwintig gevulde potjes in de kas staan, maar in de volgende weken kwam er niets op. De ouders leken opgelucht, de kinderen niet. Die stonden elke dag met hun neusjes op de ramen te kijken naar zwarte aarde waar niets uit kwam. Dit ging een grote teleurstelling worden. Ik overlegde met de dames en vertelde ze dat ik voor de zekerheid vierentwintig extra zaadjes in mijn eigen keuken had voorgezaaid. De weken volgden en terwijl mijn eigen zaadjes groeiden als kool, gebeurde er in de kas helemaal geen fluit. Op één potje na kwam er niets op.

Op de dag voor Koningsdag ben ik stiekem de kas ingeslopen en heb alle potjes voorzien van de zaailingen uit mijn keuken. De volgende dag waren de oh's en ah's niet van de lucht. De verbazing bij de kinderen was groot toen bleek dat er iets magisch was gebeurd. Van het ene op het andere moment hadden al hun potjes een plantje van minstens vijf centimeter. Zelfs Buur C., die notabene met mij in de moestuingroep zit, kwam buitengewoon enthousiast op me af. 'Zie je wel dat je geduld moet hebben?' Ik zei het toch,' zei ze en ik had moeite om niet in m'n broek te piesen van het lachen.

Wat waren het nou eigenlijk voor zaadjes? Oeps... vergeten. Ik snap ineens wel waarom sommige ouders wat minder enthousiast lijken. Komt dat bij sommige omdat ze, net als ik, niet weten van welke plant die zaadjes afkomstig zijn of omdat ze vijf kinderen hebben? Het zal toch een giller zijn als het allemaal reuzepompoenen zijn... kunnen we de rest van het jaar pompoen vreten in de Wonenwijd.

Interview met Ambos

een Engelse organisatie die zich richt op gemeenschappelijk wonen en duurzaamheid

Concept Design:
Overview

Een interview, gedeeltelijk via 'zoom', met Stephen Davies, Anna Gillett en Miguel Fernandez - waarnemend directeuren van een maatschappelijke organisatie in Engeland, de 'Ambos Community Benefit Society'. We krijgen ook gezelschap van Jess Fishburn, een van de leden van de groep. Ambos neemt verschillende operationele vormen aan om zijn ambities na te streven, maar de huidige focus ligt op een project voor gemeenschappelijk wonen, cohousing, in Falmouth, Cornwall, waar Ambos gevestigd is, aan de kust, in het zuidwesten van Engeland.

Portretten van de gespreksdeelnemers

Stephen Davies

Anna Gillett

Miguel Fernandez

Jess Fishburn

FK: Hallo allemaal, jullie zijn betrokken bij 'Ambos'. Wat voor soort organisatie is dit?

MIGUEL - We zijn georganiseerd rond onze missie; 'Bouwen aan erbij horen'. We combineren de geest van de pionier met eeuwenoude wijsheid over respectvol omgaan met de wereld en met elkaar. We willen de unieke kwaliteiten van het individu behouden en toch collectieve acties mogelijk maken. Op deze manier creëren we voordelen voor 'iedereen'. Dus je begrijpt waarom we cohousing ondersteunen; we hebben nog steeds privéruimte, maar ook meer mogelijkheden om ons leven te delen met onze burens.

SD tot FK: Wat was de 'missie' van CW Delft toen het project begon? En hoe zou je de ambities van CW Delft vandaag omschrijven?

FK: Oorspronkelijk ging het over emancipatie. Een onderwijzeres in Amersfoort, Lies van den Donk-Dooremaal, werd ontslagen toen ze trouwde - nu moest ze

voor man en kinderen zorgen. Dit was in 1969! Ze stelde zich voor dat een collectief van 50 huishoudens een gedeelde keuken en kinderopvang zou kunnen runnen, waardoor er tijd vrij kwam om te werken en om andere interesses na te streven.

De 'missie' werd breder toen mensen zich realiseerden dat gedeelde voorzieningen een levensstijl mogelijk konden maken die gebaseerd was op ideeën over 'vrijheid' en emancipatie in de jaren zestig.

FK: Stephen - Als je aan een emancipatoire levensstijl denkt, komt daar meer bij kijken dan alleen het ontwerpen van huizen. Wat betekent deze 'missie' van Ambos voor jouw dagelijkse werk?

SD: Ik werk eraan om de interesses van mensen af te stemmen op de zogenaamde 'werkkringen' van Ambos - die elk hun eigen doel hebben. Het idee is dat leden in deze kringen autonomie vinden. Emancipatie in de praktijk gaat over mogelijk maken. Werkkringen combineren de vaardigheden van mensen, zodat ze gezamenlijk meer vaardigheden en capaciteit hebben. Dit systeem is ontworpen om te evolueren; we proberen geen systemen of resultaten te creëren die eeuwig duren. Als we te ideologisch zijn, moeten we misschien ons eigen systeem emanciperen! Ik denk dat het beter is om te werken / leven met existentiële flexibiliteit. Om veerkrachtig te zijn, denk ik dat we met verandering moeten omgaan - niet proberen het te weerstaan.

Ik denk dat het beter is om te werken en te leven met existentiële flexibiliteit

D tot FK - Wat is volgens jou de sleutel tot het opbouwen van een 'veerkrachtige' gemeenschap?

FK: Samen zijn; koken, eten, rondhangen in gemeenschappelijke ruimtes - feesten - zo vormen we elkaars leven. En we steunen elkaar ook in moeilijke tijden. In de lockdown, als iemand ziek is of in quarantaine wordt geplaatst, zorgen andere bewoners voor maaltijden en boodschappen. Ook in verschillende taakgroepjes werken we samen. Het is informeel, maar het lijkt

op een kleine coöperatieve economie. Ik denk dat je hier meer van weet dan wij - kun je Nederlandse lezers vertellen over Britse coöperaties?

AG: De coöperatieve beweging groeit sinds het midden van de 19e eeuw. De beweging is ontstaan uit gemeenschappen met gemeenschappelijke interesses en toegang tot middelen, die samenwerken om in hun behoeften te voldoen. Behoeften waaraan niet werd voldaan door werkgevers, landeigenaren of de staat. Een populair voorbeeld vandaag is de coöperatieve supermarkt

FK: Dit is veelbelovend, coöperaties zouden een nieuwe economie kunnen vormen waarin makers en gebruikers samenwerken?

AG: Ja, absoluut. Deze manier van werken komt voort uit noodzaak. Officiële bestuursstructuren laten mensen en gemeenschappen in de steek. Een goed voorbeeld hiervan is te zien in Preston, Lancashire. Hun idee heet Community Wealth Building. In plaats van naar buiten te kijken, naar investeringen om gemeenschappen duurzaam te maken, kijken zij naar welke bronnen er al beschikbaar zijn hoe deze in de behoeften van de gemeenschap kunnen voorzien.

Kijken welke bronnen er al beschikbaar zijn

Het cohousing project met uitzicht op de baai van Falmouth

FK: Dit is de manier! En welke rol speelt co-housing in dit perspectief, dat, naar ik aanneem, gedeeld wordt door Ambos?

AG: Vanaf het begin was Ambos gericht op gemeenschapsvoorzieningen en duurzaamheid. Naast het vervullen van de woonbehoefte is er een sterke wens om de kwaliteit van leven te verbeteren, niet alleen voor de mensen die deel uitmaken van de directe gemeenschap van bewoners, maar ook voor de bredere gemeenschap die daar natuurlijk aan kunnen bijdragen. Het is een wederzijdse relatie met burens die zorgt voor langdurige, waardevolle toewijding en groei.

SD to FK: Hoe heb je Centraal Wonen voor het eerst ontdekt?

FK: Dat was toen ik nog aan het studeren was. Ik leefde in een kleine groepje studenten en we hadden een avontuurlijk leven, samen met vrienden en studenten van de faculteit. Experimenteren met relaties, lezen over existentialisme en antipsychiatrie, luisteren naar the Beatles en Frank Zappa. We stelden ons een heel andere samenleving voor. Maar in de jaren tachtig veranderde het politieke klimaat drastisch. En daarmee onze culturele context. Leven in een collectief was niet langer het begin van een nieuwe manier van leven.

FK Maar op het moment is wonen met anderen herboren! Zo ben ik er nu met jullie over aan het praten. Kun je ons over het cohousing-project in Falmouth vertellen?

MF - Het zou een ontwikkeling van gemiddelde dichtheid moeten zijn, met zijn eigen energievoorziening en de mogelijkheid om in de eigen voedselbehoefte te voorzien. Een plek met planten voor eten en plezier. Ik zie mezelf en mijn gezin wonen in een hoogwaardige, maar toch bescheiden ruimte met uitzicht op groen en / of het water. Een 'co-working space' die dezelfde opzet heeft als het woonproject; privéruimte en gedeelde kantoren. Een bewoners werkplaats met professionele gereedschappen die de reparatie- en makerscultuur aanmoedigen. Bovendien staat deze 'maker space' open voor een bredere gemeenschap. We zijn in het hart van de stad, in de buurt van alles wat we nodig hebben, dus we hebben geen privé-voertuigen nodig. We willen graag een nieuwe 'hub' bieden voor het bestaande deelprogramma voor elektrische auto's in de stad.

Het carrièrepad voor architecten is platgetreden, ik hou van de extra speelruimte die ik heb bij Ambos. We kunnen hier nieuwe contexten creëren

FK: Stephen - je hebt ook architectuur gestudeerd, hoe combineert dit met je werk voor Ambos?

SD: Zoals het bij jou ging met Centraal Wonen - ik heb Ambos ontdekt tijdens mijn studie. Ik heb mijn architectuurdiploma hier in Falmouth afgerond met een onderzoek naar co-housing voor een studentenproject en uiteindelijk vond ik er een voor de deur!

Het carrièrepad voor architecten is platgetreden, ik hou van de extra speelruimte die ik heb bij Ambos. We kunnen hier nieuwe contexten creëren - ik weet niet zeker of ik dat zou kunnen doen via de 'normale' route.

We kijken vaak naar technologie om dingen op te lossen, terwijl ze anders zouden kunnen worden aangepakt door veranderingen in levensstijl

FK: Ik denk dat Centraal Wonen, nu omgedoopt tot 'Gemeenschappelijk Wonen', diverser kan zijn en duurzaamheid kan bevorderen. Ik denk ook dat we misschien meer kunnen betekenen voor de buurt.

SD tot FK: bij nader inzien, zou je iets veranderen aan het ontwerp van CW Delft?

We hebben geen gezinswoningen in het project opgenomen. Er waren wel gezinnen, maar deze maakten deel uit van de groep en maakten gebruik van de gedeelde faciliteiten. We waren bang dat nucleaire gezinnen hun geïsoleerde leven zouden behouden als we voor complete gezinswoningen zouden zorgen. Nu, in een andere sociale context, wordt het gezinsleven weer meer geaccepteerd en nu zou ik ervoor pleiten gezinswoningen op te nemen in een project. Want bewoners die een gezin willen stichten, zoeken nu een woning buiten het project! Dan zouden er ook weer meer kinderen in het project wonen, zoals in het begin.

FK

Toepassing van traditionele materialen voor gevels, raamomlijzingen en balkons, groene gevels, moestuinen op het dak, zonnepanelen en materialen die om weinig onderhoud vragen.

We hebben een andere student die ons heeft gevonden door haar studie aan de plaatselijke universiteit. Jess kwam bij ons om onderzoek te doen voor een master in duurzame toekomst.

FK: Jess, kun je ons daar iets over vertellen?

JF: Ik doe onderzoek naar duurzame gemeenschappen. Ik zie hier mogelijkheden voor gedeelde visies en collectieve actie. Ambos is een kans om toe te passen wat ik heb geleerd in de gewone wereld.

Het is gemakkelijk om je overweldigd te voelen door de uitdagingen van vandaag. Ik wilde een verschil maken, maar ik voelde me machteloos om alles

tegelijk onder ogen te zien, daarom heb ik me gericht op een lokale gemeenschapsactie.

Ik wil duurzame transitieën naar alternatieve economieën aanmoedigen waarbij mens en planeet centraal staan. Ik onderzoek hoe we dit kunnen doen door middel van innovatiemanagement. Ambos en co-housing lijken over het algemeen ondergewaardeerde vormen van sociale innovatie. We kijken vaak naar technologie om dingen op te lossen, terwijl ze anders zouden kunnen worden aangepakt door veranderingen in levensstijl.

SD tot FK: zijn je opvattingen over co-housing veranderd sinds je in contact bent gekomen met Ambos?

Herinneringen aan Johan Zwart

Afgelopen december belde Hanna Zwart de VGW om te zeggen dat haar vader Johan enkele maanden daarvoor was overleden en het toesturen van GeWoon Anders daarom kon worden gestopt. Johan kreeg GeWoon Anders omdat hij van 1997 tot eind 2003 de lay-out van het blad heeft verzorgd. Johan begon er mee toen hij in CW Klopvaart in Utrecht woonde. Het was een soort vrijwilligerswerk waar we heel veel aan hadden! Vooral in die tijd, maar ook daarna.

Als dank krijgen vormgevers en andere medewerkers van de VGW een gratis abonnement op GeWoon Anders. Hanna herinnerde zich nog dat haar vader aan het blad werkte. En wij hebben goeie herinneringen aan onze samenwerking toentertijd!

Bestuur en redactie Vereniging Gemeenschappelijk Wonen.

Woningnood *en de derde weg*

In de vorige GA, die van maart dit jaar, plaatsten wij een bericht over het Manifest, een oproep aan alle gemeenten in Nederland, om een passend beleid te voeren voor collectieve woonvormen. De volledige tekst is te lezen op www.ruimtevoorcollectiefwonen.nl. Kort daarna, op 10 april, verschijnt er in de Volkskrant een uitgebreid interview van Bas Mesters met Bernard Smits, directeur van de sociale WBVG, Woningbouwvereniging Gelderland, waarin laatstgenoemde een lans breekt voor collectieve woonvormen omdat de interesse daarin groeit.

Er zijn helemaal niet een miljoen nieuwe woningen nodig. De helft is genoeg. Er is een derde weg tussen koop en huur. Dat zijn de koppen van het interview, dat twee en een halve pagina beslaat van het katern Opinie van de Volkskrant.

In woongroepkringen kennen wij die bijzondere WBGW al langer. We - met name Annemarie Kooij - schreven er al in 2008 over, in de nummers 102 en 103 van Gewoon Anders:

Alternatief en No-nonsens

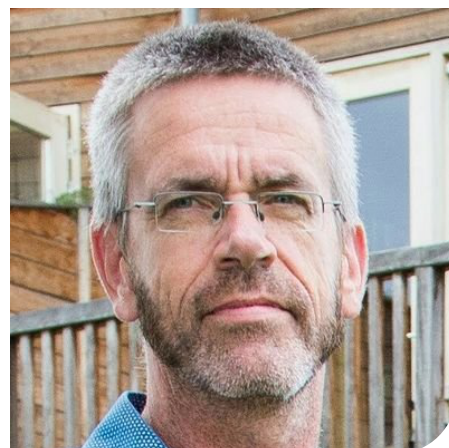
Wat denk je, als je een mager wijffie met rode haren en legerkissies aan èn grote handen, ziet jongleren met nijptang, hamer, kwast en houtboor? Ik denk aan een heel vooruitstrevende knutselclub, waar ze meiden leren knutselen. Het blijkt veel verder te gaan dan dat. De brochure van de Woningbouwvereniging Gelderland heeft deze toffe griet als symbool voor haar doel en werk. Het lijkt de redactie van Gewoon Anders echt iets om het naadje van de kous te gaan zoeken in Arnhem. We komen terecht bij Bernard Smits, die een heel goede verteller blijkt.

Uren later verlaten we het pand met materiaal waar we een heel nummer mee zouden kunnen vullen.

Maar zo'n uitgebreid artikel in een dagblad is nieuw. Nieuw omdat het namelijk niet gaat over een bijzondere woongroep maar over een bijzondere verhuurder, een bijzondere woningbouwcorporatie!

Paniekvoetbal

Bernard Smits noemt de boodschap over die miljoen nieuwbouwwoningen van de Alliantie van woningcorporaties, gemeenten, projectontwikkelaars en bouwers paniekvoetbal. 'Als Nederland volop zou investeren in collectieve woonvormen, zoals overal in het buitenland is gebeurd, kan er veel ruimte worden gewonnen, meer gezamenlijkheid worden gecreëerd en eenzaamheid worden bestreden. De woonwaarde in brede zin van het woord zal stijgen en de bouw- en exploitatiekosten kunnen

Bernard Smits, actief in wooncoöperaties

erdoor omlaag. Gewoon, met wat minder markt en staat, en wat meer ruimte voor collectief burgerinitiatief op de woningmarkt. Dat ontpopt zich inmiddels al overal'.

Het is goedkoper

De bouw van een huis kost veel minder dan wat projectontwikkelaars ervoor vragen. Huizen gaan in de steden voor twee, drie keer de kostprijs de markt op. Een deel van dat geld zit in de grondverwerving en de overhead van die bedrijven. Maar veel is pure winst die projectontwikkelaars, bouwers en ook gemeenten uit die bouw peuren. Als je collectieven de ruimte geeft om te bouwen verdwijnt de behoefte om winst te maken. Er wordt niet verkocht om er waarde uit te halen. De waarde blijft in de stenen van de huurwoningen. Door gezamenlijke voorzieningen te realiseren bezuinigen wij 10 procent op de bouwkosten. Die winst steken we in extra investeringen in duurzaamheid en leefbaarheid: meer tuin en extra gezamenlijke ruimte.

Ekodorp Zuiderveld

Zo heeft de WBVG onlangs het Ekodorp Zuiderveld in Nijmegen Noord opgeleverd: 46 woningen, alle sociale huur, dus minder dan € 750,- per maand. Met gemeenschappelijke voorzieningen als gereedschapshok, logeerkamer, een ruimte met grote keuken om samen te komen of feestjes te organiseren. En een gemeenschappelijke tuin. Bovendien mag 20 procent van de bewoners een hoger inkomen hebben dan de sociale huurgrens toestaat. 'Ze innen zelf de huur, regelen het onderhoud en hebben een stropenpot. Dit soort efficiënte oplossingen daar geloof ik in. Op die manier hoef je Nederland niet vol te bouwen met eenheidsworsten. En je kunt het ook realiseren in bestaande gebouwen.'

Al een leven lang is Bernard Smits actief in wooncoöperaties. Toen hij op zijn 18de zijn ouderlijk huis in de Achterhoek verliet kwam hij terecht in

een krakers woongroep in Arnhem, die later gelegaliseerd werd. 'Ik leerde tussen al die mensen samenleven. Ik leerde dat het netjes is om het doucheputje schoon achter te laten. En te zorgen voor de ander. Ik leerde overleggen hoe we wilden samenwonen.' Zijn professionele leven als architect en later als bestuurder draaide ook rondom deze manier van wonen.

Bernard Smits vindt dat er nu vooral moet worden gebouwd voor mensen die ook tevreden zijn met kleinere wooneenheden, en vooral collectieve wooneenheden. Voor jongeren in Duitsland is dat heel normaal om een Wohngruppe, woongroep, te starten. Je hoest met z'n tweeën de huur op, deelt badkamer en keuken en leert ook samenleven met mensen die je niet kent.

En dan hebben we nog al die kantoren, winkelpanden en fabrieken die kunnen worden omgebouwd. Dat kan ook met boerderijen en stallen die leeg komen te staan. Als je meer inzet op collectieve woonvormen heb je meer dan genoeg aan de huidige woningproductie van 70.000 woningen per jaar. Misschien kun je zelfs met nog minder toe.

Veel nieuwe initiatieven

In potentie denk ik dat 5 procent graag wil wonen in coöperatief verband. Dat is ook het percentage in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. In Nederland betekent 5 procent dat je bijna een miljoen mensen kunt huisvesten. Terwijl er nu maar 10 duizend Nederlanders gemeenschappelijk wonen en samen zeggenschap over hun eigen woning hebben. Ook kopen steeds meer groepen grond of oude fabriekscomplexen om er te gaan wonen. We hebben inmiddels al meer dan honderd initiatieven verzameld. De online informatie seminars die we sinds januari geven over financiering, rechtsvormen, bouwvarianten en hoe je grond verwerft worden veel bezocht.

Onze pogingen om bij de overheid of in de markt aandacht voor deze initiatieven te krijgen blijven vooralsnog onbeantwoord. Aanvankelijk hadden we een alinea in de concept woonagenda van de Bouwalliantie, maar die is op het laatste moment uit de definitieve versie gehouden. De groepen die collectief willen wonen zijn te klein om een vuist te maken richting de markt en Den Haag. Het lukt onvoldoende om

de belemmeringen waar zij tegenaan lopen onder de aandacht te brengen. Zoals banken die niet willen meewerken en complexe gemeentelijke procedures.

Krijgt de WBVG ondersteuning van politici?

Bernard Smits: Iedereen wil graag dat wonen betaalbaar wordt en dat huurders meer zeggenschap krijgen. Het past in het liberale denken want het gaat om eigen initiatief van burgers. Het past in het socialistisch denken want het gaat om collectieve solidariteit. En het past in het christendemocratisch denken dat van coöperaties weer een speerpunt maakt. Politieke steun moet hiervoor te vinden zijn. CDA, ChristenUnie, D66, PvdA, GroenLinks en Partij voor de Dieren hebben in hun verkiezingsprogramma opgenomen dat er meer ruimte moet zijn voor coöperatieve woonvormen. Willen zij dit realiseren dan zullen ze weerstand moeten bieden tegen de bouwlobby. Die op grote schaal productie wil draaien, winsten wil maximaliseren en inspraak wil beperken.

HT

De Nieuwe Meent in Amsterdam

Licht in de wooncrisis

De woningmarkt is volledig op hol geslagen. Anders en sociaal wonen lijkt voor de lagere- en midden inkomens steeds moeilijker bereikbaar. Gelukkig zijn er ook lichtpuntjes. De gemeente Amsterdam geeft in vier jaar tijd dertien zelfbouwkavels uit voor wooncoöperaties. Amsterdam stimuleert vooral de wooncoöperatie waarbij de leden gezamenlijk eigenaar zijn van een gebouw. Een van die nieuwe wooncoöperaties is de Nieuwe Meent.

Kernwaardes

'We willen een antwoord bieden op de huidige wooncrisis' zegt Nadia, een van de initiatiefnemers in een online presentatie. 'We willen zowel huurder als eigenaar zijn van ons gebouw, en als eigenaar niet meedoen aan de huidige woningspeculatie. We willen graag een voorbeeld zijn voor toekomstige en andere woningcoöperaties'.

Nadia maakt deel uit van een groep van ruim vijftig initiatiefnemers die de Nieuwe Meent gaan realiseren. Onderzoekers, creatieven en actievoerders. Er komen zo'n 45 woningen in het nieuwe gebouw. Een combinatie van zelfstandige sociale huurwoningen en gedeelde appartementen voor woongroepen. Bewoners delen gemeenschappelijke voorzieningen (zoals wasruimtes en

terrassen) en verschillende ruimtes binnen het gebouw zijn ook toegankelijk voor de buurt.

Bij het ontwerp van het gebouw is gekozen voor een ecologische bouwwijze. Het gebouw zal bijna energieneutraal zijn en zoveel mogelijk uit hout worden gebouwd. Bij alle gebruikte materialen speelt circulariteit een belangrijke rol. 'Wat de Nieuwe Meent zo bijzonder maakt', gaat Nadia verder, 'is dat we alles organiseren rondom onze kernwaardes. De belangrijkste daarvan zijn Duurzaamheid en Gemeenschapsvorming.'

Door het samenbrengen van betaalbare woningen, gemeenschappelijk wonen, sociale zorg en solidariteit, draagt de Nieuwe Meent bij aan een duurzame, inclusieve en eerlijke samenleving.

Impressie de Nieuwe Meent

Pionieren

De gemeente Amsterdam neemt momenteel een actieve rol bij de vorming van nieuwe wooncoöperaties. Niet alleen ziet de gemeente het als een mogelijkheid meer woningen te creëren voor de lage- en middeninkomens. Het geeft inwoners ook de mogelijkheid om zelf vorm te geven aan hun woonwensen. Het versterkt de banden van burgers onderling het is een kans om de kwaliteit en de openbare ruimte van de buurt te verbeteren.

In een wooncoöperatie verandert de rol van bewoners. Zij worden participant en burger in plaats van klant en consument.

De tijd is rijp voor meer wooncoöperaties, vindt de gemeente, en zij wil daarom belemmeringen wegnemen, ruimte creëren en initiatiefnemers ondersteunen.

Na de Warren, dat in de vorige editie van Gewoon Anders beschreven werd, is de Nieuwe Meent het tweede project dat in deze context gerealiseerd wordt. En net als de Warren heeft de Nieuwe Meent de ambitie het pad te effenen voor projecten die na hen komen.

Crowdfunding

En hoe zit het met de financiering? Met het project de Nieuwe Meent is een bedrag gemoeid van 6 miljoen euro. Een

grootste deel daarvan bestaat uit een lening van de Duitse GLS bank. Nederlandse banken zijn (nog) erg terughoudend bij dit soort projecten. Onbekend maakt onbemind?

Verder heeft de Nieuwe Meent leningen en subsidies gekregen van de overheid en hebben de leden van de coöperatie ook zelf geld ingebracht. Voor de laatste € 450.000,- loopt momenteel een crowdfundingactie. Iedereen die geïnteresseerd is kan meedoen door een of meer obligaties te kopen, of een donatie te doen. Samen sterk voor samen leven!

In 1977 werd het eerste Centraal Wonen Project opgeleverd in Nederland: de Wandelmeent in de Hilversumse Meent. Het is mooi om te zien dat dezelfde idealen 44 jaar later nog steeds leven bij weer nieuwe, jonge, dappere initiatiefnemers.

Wil je de Nieuwe Meent steunen of wil je meer weten?

Op www.nieuwemeent.nl vind je alle informatie.

Zelf een wooncoöperatie beginnen in Amsterdam? www.amsterdam.nl/wonen-leefomgeving/zelfbouw/wooncooperatie

Lot Vermeer

Geluiden uit Oost *podcasts over woongroepen*

Via Jan Geurtsen van Woon kregen wij deze links van podcasts doorgestuurd die Anita Boelsums gemaakt heeft. Het zijn leuke filmpjes van gesprekken met bewoners van verschillende woongroepen.

Anita schrijft erbij: Geluiden uit Oost is een initiatief van buurtbewoners in Amsterdam Oost. We zijn nu een kleine twee jaar bezig. Met vallen en opstaan, want we moeten het allemaal leren! De woongroep voor mijn volgende podcast heb ik al in het vizier...

<https://www.geluidenuitooost.nl/woongroep-3>

<https://www.geluidenuitooost.nl/woongroep-2>

<https://www.geluidenuitooost.nl/woongroepen-ans>

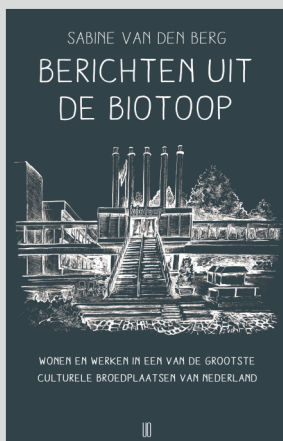

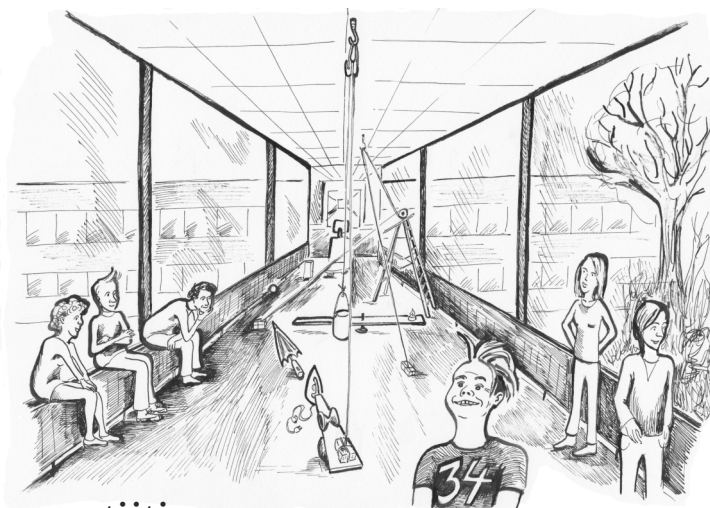
Schrijfster Sabine van den Berg woonde tussen 2015 en 2020 in De Biotop van Haren, één van de grootste culturele broedplaatsen van Nederland.

Berichten uit de Biotop kwam in 2019 uit bij Uitgeverij Oevers. Momenteel werkt zij aan haar roman *Biotopia*, waarin dezelfde woon-gemeenschap centraal staat.

Sabine is inmiddels naar een Amsterdamse woon-groep verhuisd. Haar blog *Terug naar Amsterdam* gaat over haar terugkeer naar de hoofdstad na zestien jaar. Meer info: www.sabinevandenbergh.com

Hiernaast een verhaal en tekening van Sabine van den Berg, dd. maart '17 Uit: 'Berichten uit de Biotop'.

Verjaarspartijtje

Berichten uit de Biotop

Een jongen met rechtopstaand, witblond haar loopt me tegemoet. Zijn fluorescerende roze gipsarm bungelt in een mitella. Hij heet Jobbe en ik weet dat zijn vriendin en hij grafisch ontwerper zijn. Lastig als je rechterarm dan in het gips zit.

Ik wijs naar z'n arm: 'Hoe kan dat nou?' 'Ik deed mee aan een brombakwedstrijd.' Samen met een vriend vormde hij een team. Het onderdeel waarbij ze tijdens het rijden een ballon moesten opblazen met de uitlaat hadden ze al gewonnen. Maar toen voerde het parcours met de bak-brommer over een wipwap. De chauffeur schatte het kantelmoment verkeerd in, hij remde niet op tijd en ze werden gelanceerd. En zo brak Jobbe, die in de bak zat, zijn pols.

Een paar maanden later ben ik op weg naar mijn schrijfkast. Op de loopbrug staat een groepje dertigers rond een tafel met chips en drankjes. Jobbe en zijn vriendin heffen het glas en proosten met de anderen. Om hen heen op de grond zie ik ballen, gewichten, rollen tape, een paar keukentrapjes, speelgoedautootjes, skateboards, kaarsen, rollen touw, katrollen, een gevulde gereedschapskist, planken en blokken hout. 'Ik ben jarig,' zegt Jobbe. 'Vandaag geef ik mijn verjaarspartijtje. We gaan een kettingreactie maken!'

Uren later – ik loop in de supermarkt en doe boodschappen voor het weekend – gaat mijn telefoon. Ik sta net bij de kassa, dus neem niet op. Eenmaal thuis hoor ik Jobbe op de voicemail. Ze zijn bijna klaar! Hoewel ik het moment waarschijnlijk al gemist heb, haast ik me naar de loopbrug. De stapel spullen is verdwenen, daar voor in de plaats staat een overtuigende opstelling vanaf de hal tot aan het einde van de loopbrug, toch zeker zo'n meter of twintig. Ooit zag ik zo'n kettingreactie in Science Museum Nemo. Mijn zoons, destijds kleuters, hadden het er nog dagen over en maakten tijdenlang zelf opstellingen. Deze opstelling doet qua lengte niet onder voor die in het museum.

De makers brengen de laatste details in gereedheid. Nog net op tijd kan ik mijn zoons optrommelen. Ze kijken allebei net zo verwachtingsvol als toen ze klein waren. Jobbe start de kettingreactie: hij giet een emmertje vol dat aan een touw hangt. Het emmertje zakt, het touw trekt via een katrol een baksteen van een wipwap, een diabololo rolt omlaag, raakt een strijkbout die met een stuk Duct tape op scherp staat, de bout klapt voorover, landt op een handvat, boven op een knopje, waardoor er een paraplu openschiet. De plu stoot tegen een plank die opzij zwaait. Op het uiteinde van de plank staat een waxinelichtje dat precies onder een gespannen touw terechtkomt. Het touwtje houdt een rond gewicht vast dat op een schuine helling ligt, boven op een keukentrap. Iedereen kijkt gespannen toe hoe het touwtje zwart kleurt en doorbrandt. We springen gillend naar achteren als het gewicht met een klap de grond raakt, met een dreun tegen de verwarming botst en daar – met effect – een bal raakt die een blok hout doet omvallen. Zo gaat het maar door, totdat helemaal aan het einde een oud beeldscherm omlaag valt en er een envelop zichtbaar wordt. Iedereen klapt en joelt: het cadeau voor Jobbe!

Gehoord • Gezien • Gelezen

Ecowijk Mandora in Houten

Het begon eind 2010, met een initiatiefgroepje van bevolgen mensen, vanuit Transition Town Houten (bij Utrecht). Hun droom was om daar meerdere ecologische wijken op te zetten. Daar zouden dan gezonde, betaalbare, water- en energiezuinige woningen komen in een groene speelse woonomgeving met mogelijkheden voor gezamenlijke activiteiten, maar ook met privacy. Eind 2016 is ecowijk Mandora opgeleverd: Op 1 ha staan 36 prachtige energiezuinige huizen, met een gezamenlijk buurthuis, werkschuur, en tuin.

Eén wijkje, door de bewoners zelf ontwikkeld, via Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO). Er wonen nu zo'n honderd mensen. Dankzij de inzet van iedereen (een baan erbij!), een goede organisatiestructuur, ondersteund door een professionele proces- en projectbegeleider, ervaren architecten en bewoners.

De bewoners hebben gebouwd tegen marktconforme prijzen in verschillende prijsklassen, variërend van huurappartementen tot vrijstaande woningen. De uitgekende integratie van natuur, landschap en gebouwde omgeving levert niet alleen voor mensen prettige leefomstandigheden maar ook voor planten, vogels, vleermuizen, vlinders, insecten en kleine zoogdieren.

Boekje: Van ideaal naar ecowijk

Het bijzondere van dit ecowijkje is dat een paar bewoners een heel informatief en inspirerend boekje hebben geschreven over de totstandkoming. Het gaat over de geschiedenis, financiering, technisch, ecologisch en sociaal duurzaam, organisatie, ervaringen en lessen.. Deze publicatie is vooral bedoeld om zichtbaar te maken wat het vraagt en wat het geeft als je aan zo'n ambitieus plan begint. En het boekje bevat allerlei waardevolle en praktische tips waar nieuwe initiatiefgroepen volop van kunnen leren.

Praktische tips

Elk hoofdstuk wordt afgesloten met een aantal praktische tips zowel voor initiatiefnemers als voor toekomstige bewoners, voor bouwers, ontwikkelaars, (tuin)architecten, gemeenten en provincies. Zoals:

- Geef gemeenten / provincies tijd om te rijpen. Maak wel duidelijke afspraken.
- Voor CPO-groepen: Investeer in verbinding. Dus hoe eerder in het ontwikkelingsproces een groep bewoners compleet is des te beter. Zie het ontwikkelen als een hobby want het vereist volharding.
- Voor architecten: bied mensen naast ruimte voor droombeelden ook kaders voor hun financiële grenzen.

Het boekje is in full colour, telt 84 pagina's en kost € 12-50 excl. porto. Bestellen via website ecowijkmandora.nl. (ZOZ- 160 van Omslag)

HT

Boekpresentatie:

'Cluster Cohousing Revisited'

bij de Wandelmeent in Hilversum

In de afgelopen jaren hebben Dorit Fromm en Els de Jong onderzoek gedaan naar het ontstaan, de doelstellingen, het groepsvormingsproces, het ontwerp en het leven in het eerste Centraal Wonen project in Nederland, 'CW de Hilversumse Meent'. Dit onderzoek heeft geresulteerd in een (Engels-talig) boek getiteld 'Cluster Cohousing Revisited'. (Voor een boekbespreking zie elders in deze Gewoon Anders.)

Dit boek werd gepresenteerd, vanwege corona in de buitenlucht, in de tuin van de algemene ontmoetingsruimte van het project, de Luye Tuin, onder een soms zonnige, dan weer dreigende grijze lucht.

Enscenering

De genodigden werden ontvangen in het 'straatje' dat midden door het project loopt, dat voor de gelegenheid was aangekleed met vrolijke sta-tafeltjes, terwijl er werd rondgegaan met dienbladen vol broodjes en andere hapjes. Waarna men in kleine groepjes kon worden rondgeleid door het project.

De 'Luye Tuin'

In de 'Luye Tuin' stond een groot aantal klapstoeltjes opgesteld, op corona afstand van elkaar, met als focus een witte partytent, voorzien van lessenaar en microfoon. Met een bij het tuinhek uitgereikt drankje in de hand kon iedereen een plaats zoeken en konden de gesprekken beginnen.

Toespraken

Lidewij Tummers, onderzoekster en universitair docent, is als eerste spreekster aan de beurt. Zij voelt zich hiermee ‚vereerd’ en begint met de constatering dat er sprake is van een hernieuwde belangstelling voor gemeenschappelijk wonen, Zij stelt vast dat de motivatie in de begintijd anders was dan nu. Oorspronkelijk ging het vooral om emancipatie, om het delen van huishoudelijke taken, zodat de vrouw niet meer na haar huwelijk ‚veroordeeld’ zou zijn tot huishoudelijke taken en de zorg voor kinderen. Emancipatie is nog altijd een aandachtspunt, maar het is breder geworden en gaat niet meer voornamelijk over de positie en rol van de vrouw (en de man!).

Het denken binnen gemeenschappelijk wonen van nu richt zich op actuele ontwikkelingen, zoals die van energie crisis naar klimaat crisis en van eerst toegenomen, maar nu stagnerende welvaart. En er is aandacht voor verandering van een sterk markt gestuurde naar meer sociaal gestuurde samenleving.

In deze tijd zien we, aldus Lidewij, verschillende variaties in de motivatie om voorzieningen te delen. De motieven kunnen per land verschillen. Zo spreekt men in Frankrijk van ‚habitation participatif’, hier staat meebeslissen door bewoners op de voorgrond. In Duitsland spreekt men van ‚Baugruppen’. Het gaat om bewoners die samen opdrachtgever zijn voor een groepje woningen, is kleinschalig, gaat ook om zelfbeheer en lijkt op ‚ons’ CPO (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap). Dan zijn er ‚Genossenschaften’ - een soort woningbouwverenigingen van bewoners - en ‚Wohngemeinschaften’, waar het in de eerste plaats om de praktijk van het samen wónen gaat. In België opereert gemeenschappelijk wonen onder de aansprekende naam Samenhuizen.

Ook in Nederland zijn accentverschillen ontstaan. Naast het ‚gewone’ gemeenschappelijk wonen zijn er steeds meer projecten die in de eerste plaats op ouderen mikken; ook hier ligt de nadruk in meerdere of mindere mate op zelfbeheer. In de (meestal stedelijk georiënteerde) Eco-dorpen kiezen bewoners ook voor het zelf bepalen en beheren van de - in hun geval centraal staande - milieu sparende, alternatieve energie voorzieningen.

Beatrice Kesler (midden) die het eerste onderzoek bij de Meent deed. Kees Nelissen (links), weduwnaar van Els de Jong. Marian Verweij van de Meent (rechts), zij organiseerde samen met Judith Kortland de bijeenkomst.

Bij deze pogingen om actuele varianten van Gemeenschappelijk Wonen vorm te geven is de overheid vooral een sta in de weg, aldus Lidewij. En dat terwijl het motto ‚meer zeggenschap van mensen in de eigen woonomgeving’ met de mond wordt beleden. Ook als het gaat om zeggenschap over de energievoorziening. Lidewij spreekt de verwachting uit dat, als er al beweging komt op dit gebied, dit eerder van de kant van bewoners dan van deskundigen en officials zal komen en zij benadrukt dat het motto ‚samen sterker’ nog altijd geldig is. Ook verwacht zij dat dit ‚fantastische project, waar zowel het sociale als de architectuur aan bod komt’, in de nabije toekomst een energie neutraal CW project zal zijn.

De tweede spreker is Floris Alkemade, rijksbouwmeester. Hij vertelt dat hij nog in dezelfde tijd als Els de Jong in dezelfde woongroep aan de Claes de Vrieselaan in Rotterdam heeft gewoond.

‚Wat kunnen we van elkaar leren?’ is volgens hem een centrale vraag voor wie op zoek gaat naar nieuwe woonvormen. Hij verwijst naar het begin van de vorige eeuw, toen Nederland een voorbeeld functie had voor andere landen: kenmerkend voor die periode was de opvatting dat de overheid (meer) verantwoordelijkheid moest nemen voor ‚het wonen van het volk’ en dat ook in praktijk bracht! Met als gevolg een relatief hoge kwaliteit van (ook) volkswoningen.

Hij herinnert eraan dat het in die tijd niet alleen ging om het bouwen en architectuur, maar ook om de sociale component. Er werd nagedacht over en gestreefd naar het bevorderen van sociale samenhang in woonwijken. Vanuit dat uitgangspunt werden buurten ontworpen.

Er werd nagedacht over en gestreefd naar het bevorderen van sociale samenhang in woonwijken

Inmiddels weten we dat gemeenschapszin in woonwijken niet vanzelf ontstaat. Ook toen niet. Gemeenschapszin in woonwijken is niet meer vanzelfsprekend. Dat terwijl nu ca 40% van de huishoudens uit alleenstaanden bestaat en er woningen nodig zijn voor de

grote groep ouderen - babyboomers - van wie verwacht wordt dat zij zo lang mogelijk zelfredzaam kunnen (en willen) zijn. De huidige discussie, aldus Floris, gaat voornamelijk over aantallen en snelheid. Maar de vraag die gesteld moet worden is: 'Wat voor maatschappij gaan we bouwen?' Volgens hem is gemeenschappelijk wonen hierbij een kans. Dat gaat immers om 'de kunst van het samenleven' en samenleven, zegt hij, is een werkwoord.

En samenleven is wat de eerste bewoners van het project (,jullie waren hippies en hebben gedaan wat bewoners van nu nog steeds doen, in dit project met slimme woningen en fantastische gemeenschappelijke en publieke ruimte') Helaas heeft de overheid zich hier niet op voorbereid. En geloof in de magische werking van de markt is contraproductief en onzin.

Hier ligt een taak, niet alleen voor de overheid, maar ook voor woningbouwverenigingen, die van het project in Hilversum veel kunnen leren.

Het boek van Els de Jong en Dorit Fromm komt hierbij als geroepen zegt Floris, want marktwerking gaat ons hier niet helpen. En van die gezinswoningen en appartementen moeten we volgens hem af. Maar: de nieuwe omgevingswet biedt perspectief, want hierin wordt uitgegaan van burgerparticipatie.

Boekuitreiking

Op deze twee inleidingen volgde de uitreiking van exemplaren van het boek 'Cluster Cohousing Revisited' aan:

- Floris Alkemade, architect en rijksbouwmeester
- Maarten van Gessel, bestuurslid van 'Woningbouwvereniging Gooi en Omstreken', de woningbouwvereniging die het project in Hilversum onder haar hoede heeft.
- Gerard Kuipers, wethouder van de gemeente Hilversum en wijk-wethouder van de wijk 'Hilversumse Meent'
- Peter Bakker, voorzitter van de 'Vereniging Gemeenschappelijk Wonen' (Voorheen 'Landelijke Vereniging Centraal Wonen')
- Beatrice Kessler, die in het verleden onderzoek deed naar bewonerservaringen en sociaal ruimtelijke voorwaarden in de 'Wandelmeent' en hier in 1991 op promoveerde. *)

Tot slot

Helaas is Els de Jong enige tijd voor de presentatie van het boek overleden. Het was dus aan Dorit Fromm om de bijeenkomst af te sluiten met een laatste woord. Zij vertelt hoe zij in het begin van de jaren tachtig in contact was gekomen met Bob Fris, een van de pioniers van het project, en hoe hij haar in het project had rondgeleid. Zij was zich er toen al van bewust dat zij een 'Pioneer Society' bezocht.

Dorit bedankt ook nog eens alle bewoners op wie Els en zij tijdens hun werkzaamheden voor het onderzoek een beroep hebben gedaan. Dat was onmisbaar, want, zoals zij in haar slot woord zegt: **'It takes a community to write a book'**.

Waarna Judith Kortland alle aanwezigen bedankte voor hun bijdrage en hun aanwezigheid.

AD/FK

Met dank aan Judith Kortland

*) B. Kesler, *Centraal Wonen in Nederland, een onderzoek naar bewonerservaringen en sociaal ruimtelijke voorwaarden*. PhD diss. Wageningen University, 1991

Vereniging Gemeenschappelijk Wonen

Postbus 19163, 3501 DD Utrecht

Telefoon: 06-13015869

Bank: NL69 INGB 0002015796

Internet: www.gemeenschappelijkwonen.nl

Mail: info@gemeenschappelijkwonen.nl

Lidmaatschap en abonnement Gewoon Anders

- Contributie voor woongemeenschappen van minder dan 25 huishoudens: € 4,00 per huishouden
- Voor woongemeenschappen van 25 of meer huishoudens: € 37,50 + € 2,50 per huishouden
In beide gevallen is dit inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Woongemeenschappen in oprichting: € 25,00 (onafhankelijk van aantal huishoudens)
Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
Extra abonnementen à € 5,00 per stuk
- Donateurschap: € 15,00
Inclusief 1 abonnement op Gewoon Anders
Losse abonnementen: € 15,00 (opzeggen voor 1 oktober)

Bestuur

Peter Bakker (*secretaris*) - Gerard Franse (*penningmeester*)

Bram Arnold (*bestuurslid*) - Marcel Leentvaar (*bestuurslid*)

Ben Lindenman (*bestuurslid*)

Katja van der Valk (*kandidaat bestuurslid/voorzitter*)

Bureau

Tienta Verlegh

Algemene informatie

Kijk op www.gemeenschappelijkwonen.nl voor:

- Adressen aangesloten woongemeenschappen
- Consulenten
- Verwante (ook *buitenlandse*) organisaties
- De digitale 'Gewoon Anders'
- Het logeernetwerk
- Studiemateriaal en allerlei actuele informatie over gemeenschappelijk wonen

En ook voor informatie over:

- Adressen van andere woongemeenschappen
- Uitgebreide informatie voor initiatiefgroepen en bestaande woongemeenschappen

Prikbord

Voor woongemeenschappen die nieuwe bewoners zoeken en voor mensen die op zoek zijn naar een woon-gemeenschap is er de gratis site: www.woongroep.net

Forum

www.gemeenschappelijkwonen.nl/forum

Twitter accounts

@centraalwonen

@CohousingNL

@GemWonenDag

luister met aandacht
zoek de dialoog
blijf in verbinding